

Eduskunta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Viite: Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta tiistai 29.05.2018 klo 12:15 / HE 35/2018 vp / Asiantuntijakuuleminen

Lausunto hallituksen esityksestä laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esityksessä (HE 35/2018 vp.) ehdotetaan säädettäväksi laki alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja laki kasvupalvelujen järjestämisestä Uudenmaan maakunnassa sekä niiden yhteinen voimaannanolaki, jolla kumottaisiin laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työvoima- ja elinkeinotoimistojen työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tehtävistä valtaosa siirrettäisiin maakunnille maakunnallisina kasvupalveluina järjestettäviksi.

Kuntoutusetuudet, TYP-yhteistyön ja integraation turvaaminen

Nykyisessä työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetussa laissa (1369/2014), jälj. TYP-laissa, säädetyllä yhteistoimintamallilla on tarkoitettu turvata riittävä resursointi ja mahdollistaa paikallisesti joustava monialaisen yhteispalvelun toteutus. Toimintamallin tavoitteena on edistää työttömien työllistymistä tarjoamalla heille heidän palvelutarpeensa mukaisia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja. Lain 1 § 1 mom. mukaisesti työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja Kansaneläkelaitos yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työttömien työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta siten kuin [tässä] laissa säädetään. Kela toteaa, että lailla on säädetty velvoittavasti ja verrattain yksityiskohtaisesti yhteistyöstä TE-toimiston, kunnan ja Kansaneläkelaitoksen välillä. Yhteistoimintamallin rakenne ja toimeenpano turvaavat asiakkaiden yhdenmukaista ja tasapuolista kohtelua sekä edistävät palvelujen saatavuutta. Helsingin yliopiston ja terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen toteuttamassa, 10.4.2018 julkaistussa, tutkimuksessa: Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu paikallisena hallintana, todetaan katutason TYP-yhteistyön mahdollistavan työn yhteisen suunnan ja kohderyhmän selkeyttämisen, paneutuvan ja luottamuksellisen työotteeseen toteuttamisen sekä tavoitteiden arvioitavuuden. Yhteistyömallin on lisäksi katsottu mahdollistavan asiakkaan tilanteen kokonaisvaltaisen ja moninäkökulmaisen kartoittamisen, jouhevat, oikea-aikaiset ja kustannustehokkaat palvelut sekä karsivan päällekkäistä, byrokraattista ja ristiriitaista työn tekemistä. Lisäksi yhteistyömallin on katsottu ehkäisevän ns. väliinpuutoamistilanteita, joissa asiakkaat eivät tosiasiallisesti tarpeestaan huolimatta päädy tai pääse minkään palvelun piiriin.

Esitetyn 21 §:n mukaan maakunnalla olisi vastuu palveluiden yhteensovittamisesta. Pykälän perusteluissa todetaan muun muassa, että maakunnan järjestämisvastuulla olevien palvelujen yhteensovittaminen tarkoittaisi kasvupalvelujen yhteensovittamista esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa. Yhteensovitettuja palveluita tarvitsevat esimerkiksi heikossa työmarkkina-asemassa olevat työttömät henkilöt, joiden työllistymisen edistämiseksi tarvitaan usein myös sosiaali- ja terveyspalveluita. Edellä mainittujen palveluiden lisäksi työnhakija-asiakas voi tarvita myös muun tahon kuin maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja. Säännöksessä ei yksilöitäisi muita tahoja tai niiden palveluita nimeltä, mutta tällaisia olisivat muun muassa Kansaneläkelaitoksen ja vakuutuslaitosten järjestämät

ammattillisen kuntoutuksen palvelut ja kunnan järjestämisvastuulla olevat nuorisotoimen palvelut taikka opetusviranomaisten järjestämisvastuulla olevat palvelut.

Esityksen mukaan, koska maakunnan järjestämisvastuulla olisivat sekä kasvupalvelut että sosiaali- ja terveyspalvelut ja maakunnalla olisi vastuu palveluiden yhteen sovittamisesta, laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta kumottaisiin. Lain keskeisestä sisällöstä, monialaisen palvelutarpeen arvioinnista ja palvelujen yhteensovittamisesta, säädettäisiin kuitenkin jatkossakin lailla. Valmisteilla olevassa julkisista rekrytointi- ja osaamisen kehittämispalveluja koskevassa lakiluonnoksessa säädettäisiin nykytilaa vastaavasti ajankohdasta, jolloin työttömän tarve monialaiseen palveluun olisi viimeistään arvioitava. [...] Monialaisen palvelun yhteensovittamiseen liittyvää toimintamallia ei säänneltäisi laissa, vaan toimintamalli olisi maakunnan päätettävissä. Lailla ei kuitenkaan säädettäisi siitä, minkälaisella rakenteella tai toimintamallilla palvelut jatkossa järjestettäisiin, vaan tämä jäisi maakunnan päätettäväksi. TYP-toimintamallissa hyviksi ja toimiviksi osoittautuneita käytäntöjä voitaisiin hyödyntää myös maakuntamallissa.

Kela haluaa tuoda esiin, että esitetystä 21 §:ssä ei säädetä velvoittavasti maakunnan ja Kelan välisestä yhteistyömallista, jolloin nykyisessä TYP-verkostossa lähtökohtana oleva velvoite yhteistyöhön katoaa. Kela katsoo, että maakunnan laajan päätätävällän ja järjestelyvapauden piirissä ehdotettu 21 §:n sanamuoto jättää kunkin maakunnan intressipunninnan varaan kyseistä TYP-kohderyhmää koskevan yhteistyön mahdollisuudet. Yhteistyön lakisääteisyyden lähtökohdasta luopumalla alueellisen eriarvoistumisen mahdollisuus korostuu tuen piiriin pääsemisen reittien moninaistuessa yhden luukun periaatteesta ja yhteistyön velvoittavuudesta luovuttaessa.

Kela katsoo, että nykyisenkaltaisen velvoittava yhteistyömalli vähentää byrokraattista jähmeyttä, parantaa asiantuntijuuden jakamista ja takaa yksilölle laadukasta palvelua kustannustehokkaasti, jolloin yhteistyön lakisääteisyydellä voitaisiin osaltaan turvata asiakastoiminnan yhdenvertaiset lähtökohdat ja karsia riskiä tarjottavien palveluiden alan kaventumisesta toimijakohtaiseksi. Kela kantaa lisäksi huolta siitä, että ehdotetussa lainsäädännöntasolla laveahkosti määritellyssä yhteistyövastuun kohdentumismallissa on kohonnut riski siitä, että asiakkaiden työkykyongelmat jäävät selvittämättä, eivätkä asiakkaat ohjaudu oikeanlaiseen hoitoon ja kuntoutukseen. Tämän seurauksena on oletettavaa, että työttömyysjaksot pitkittyvät ja työkyvyttömyyseläkehakemusten määrä heikoin perustein lisääntyy. Lisäksi riskinä on, että palveluiden päällekkäisyys lisääntyy ja toiminnan kustannustehokkuus laskee.